

Narušený vývoj řeči a jazykových schopností

Gabriela Fojtová, Anastázie Šenková, Anežka Pumrová,
Anna Freiwaldová, Lucie Vejvodová, Viktorie Zbožínková

KLASIFIKACE NARUŠENÉHO VÝVOJE ŘEČI

Z HLEDISKA PRŮBĚHU:

1. OPOŽDĚNÝ VÝVOJ ŘEČI

- dědičnost, opožděný vývoj CNS, negativní výchovné vztahy, lehká nedoslýchavost
- obsahová stránka narušena jako první, poté formální stránka - dyslálie

1. OMEZENÝ VÝVOJ ŘEČI

- mentální postižení, těžké poruchy sluchu, extrémní případy patologie sociálního prostředí
- nejvíce znatelně narušená je obsahová stránka

1. PŘERUŠENÝ VÝVOJ ŘEČI

- úrazy, traumata, psychická onemocnění
- příznivé případy (vyléčení, odstranění příčiny) x nepříznivé (omezený vývoj řeči)

1. ODCHYLNÝ VÝVOJ ŘEČI

- jen v některé z jazykových rovin (př. děti s rozštěpy nebo pod vlivem nesprávného řečového vzoru)

Z HLEDISKA VĚKU:

1. FYZIOLOGICKÁ NEMLUVNOST

- do 1 roku života - přípravná stadia vývoje, okolo 1 . roku života vlastní vývoj řeči, první slova

1. PRODLOUŽENÁ FYZIOLOGICKÁ NEMLUVNOST

- do 3 let života nemusí jít nutně o narušený vývoj í
- vyloučit postižení, která by to mohla způsobovat - postižení sluchu, intelektu, motoriky, řeč, orgánů

1. VÝVOJOVÁ NEMLUVNOST

- nutná diferenciální diagnostika
- odlišení od získané nemluvnosti

Z HLEDISKA ETIOLOGIE:

1. DOMINANTNÍ PŘÍZNAK/SPECIFICKY NARUŠENÝ VÝVOJ ŘEČI

- samostatná nozologická jednotka tkz. specificky narušený vývoj řeči

1. SYMPTOMATICKÉ PORUCHY ŘEČI

Symptomy narušeného vývoje řeči

- Narušený vývoj řeči se projevuje ve všech jazykových rovinách
- jednotlivé symptomy se navzájem prolínají

MORFOLOGICKO - SYNTAKTICKÁ rovina

- Podle této jazykové roviny lze zjistit nejpřesněji narušený vývoj řeči
- Nejnápadnějším projevem je dysgramatismus – (někdy vývojový agramatismus)

= Vývojová odchylka / neúplně a nepřesně vyvinutá schopnost (až neschopnost) užívat v mateřské řeči správně gramatická pravidla

= V dysgramatickém projevu výrazně převládají podstatná jména nad ostatními slovními druhy, problém se slovosledem

= Děti používají nejdůležitější slovo na první místo

Symptomy narušeného vývoje řeči

Lechta rozlišuje dva druhy dysgramatismu:

IMPRESIVNÍ – dítě neovládá systém gramatických pravidel mateřského jazyka kvůli narušení funkcí, které se účastní na přijímání řeči

EXPRESIVNÍ – dítě nedokáže správně realizovat syntakticko – morfologická pravidla kvůli narušení funkcí, které se účastní na verbální produkci řeči

Symptomy narušeného vývoje řeči

Dvořák (ve svém Logopedickém slovníku) uvádí následující stupně dysgramatizmu:

1. porucha morfologická - na úrovni slov – V řeči se objevují chyby (agramatizmy) ve slovních tvarech – časování, skloňování
 2. porucha syntaktická - na úrovni vět – porucha větné skladby, jedinec má problém ve tvoření vět, ve vyjadřování myšlenek; mluva je fragmentární, neúplná (chybí např. zvrtná zájmena, předložky aj.)
 3. jedinec se vyjadřuje víceméně onomatopoickými zvuky (brr, klap, bác aj.), zkratkovitě, nedokáže vyslovit větu
- 2. a 3. stupeň se označuje též dysfrázie

Symptomy narušeného vývoje řeči

LEXIKÁLNĚ - SÉMANTICKÁ rovina

- Narušení této jazykové roviny je velmi výrazné a jde o tzv. symptomatické poruchy řeči
- Nápadné projevy jsou především u narušeného vývoje řeči u dětí s mentální retardací, sluchovým postižením nebo mozkovou obrnou
- Nejnápadnější je především chudá slovní zásoba, převažuje pasivní slovní zásoba nad aktivní

FONETICKO - FONOLOGICKÁ rovina

- Příznaky narušeného vývoje řeči se v této oblasti projevují poměrně dlouho
- Nejnápadnější jsou symptomy této roviny u dysfázie

Logopedická prevence

-

- **primární**

-

-

- nespecifická - podpora žádoucího chování,

-

- **sekundární** - rizikovní jedinci

- **terciární** - již narušený vývoj řeči

ch vad řeči a jazyka

schopnosti

(mateřské školy)

Ovlivňování vývoje jazyka a řeči

- **smyslové vnímání:** sluch, zrak, hmat, chuť a čich

- **motorika a vývoj řeči**

-

- základy motoriky mluvních orgánů jsou pozorovány už u plodu dítěte

-

- **hrubá motorika**

-

- **jemná motorika**

-

-

- tvořivost a fantazie

-

- tkaniček

tu

ruky

kou

ru

se zároveň dětská

Ovlivňování vývoje jazyka a řeči - metodika rozvoje oromotoriky

- Ovládnutí oromotoriky –> správná výslovnost hlásek
- Hravá forma
- U zrcadla
- Procvičování rtů
- Přetahování rtů přes zuby (starý dědeček)
- Procvičování jazyka (čertík, korýtko...)
- Počítání zubů
- Opička, bonbón
- Kroužení na vnější straně zubů

Ovlivňování vývoje jazyka a řeči - metodika rozvoje oromotoriky

- Procvičování čelisti – žvýkání
- Procvičování měkkého patra – kloktání, pití vody slámkou, foukat slámkou do vody, foukat do bublifuku
- Procvičování mimiky – jako mrak, jako sluníčko, jako kapřík, divíme se
- Procvičování hlásek – dechové, artikulační, sluchové cvičení, lidové písničky, logopedické básničky, hudebně pohybové hry
 - A, E, I, O, U
 - M, B, P, K
 - C, S, Z

Opožděný vývoj řeči

Pokud ve 3 letech dítě (téměř) nemluví, jedná se pravděpodobně o OVŘ

Při správné logopedické péči se řečové opoždění může úplně vyrovnat

Nejčastější etiologické faktory:

- nestimulující prostředí
- genetické vlivy
- citové strádání (deprivace)
- lehká mozková dysfunkce
- nedonošenost

Opožděný vývoj řeči

Na základě příčiny:

- OVŘ prostý
- OVŘ na podkladě sluchové vady
- OVŘ na podkladě nedostačujících rozumových schopností
- OVŘ na podkladě poruch centrální nervové soustavy – vývojové dysartrie
- OVŘ na podkladě poruchy motorického plánování pohybu

Terapie

- logopedická terapie zabere spoustu času v rozmezí měsíců až let
- Skupinová a individuální

- Důležité prvky:
 - spolupráce rodičů
 - jaké metody komunikace se používají
 - spolupráce odborníků
 - množství času

Terapie - co by měla obsahovat?

- rozvoj vizuálního a auditivního vnímání
- Rozvoj myšlení
- Trénink paměti
- Trénink pozornosti
- Časoprostorová orientace
- Rozvoj slovní zásoby
- Hrubá, střední a jemná motorika
- Grafomotorika
- orofaciální motorika
- Koordinace pohybů

Terapie - dítě a rodič

- Rodič slouží k tomu, aby vedl dítě k činnostem, které dítě nezvládá samo
- Je důležité, aby rodič porozuměl, jak se dostat na komunikační úroveň dítěte
- Využití hry pro dosažení terapeutického účinku
- Trénování komunikace mezi rodiči a dítětem
 - oční kontakt
 - gesta
 - komentování činností
 - přizpůsobení tempa řeči

Zdroje

https://is.muni.cz/th/rwwa6/Bakalarska_prace.pdf?fbclid=IwAR2UYjxb1NwrbyqvSnVMzGS6HTYnTOcQjeSEdC1-VOiUCmrm27AWOsi78-M

https://is.muni.cz/th/rwwa6/Bakalarska_prace.pdf?fbclid=IwAR2CEyL-p_WAzQzwKzIb9avFjpU0_xKh7Y6zk-109Lhlx-tKlrF-8f_KWzw

<https://theses.cz/id/2e72gw/22061170>

Opožděný vývoj řeči. *Klinickalogopedie.cz* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--opozdeny-vyvoj-reci>